

Deelsessie

Ho-vaardigheden/Profielwerkstuk

Rowan Beijk-Huijgen (werkgroepcoördinator, Erasmus Universiteit Rotterdam)

Francien Ottenheim (VAVO Rijnmond College)

Ellis Wertenbroek (werkgroepcoördinator, Hogeschool Rotterdam)

Programma

Aan de slag met profielwerkstuk!

**15.30-16.00 uur: introductie
Leerlinghandleiding en
Docentenhandleiding Profielwerkstuk –
*Ellis Wertenbroek***

**16.00-16.30 uur: aan de slag met
beoordeling profielwerkstuk a.h.v. rubrics
Leerlinghandleiding PWS – *Francien
Ottenheym***

16.30-17.00 uur: blik op de toekomst

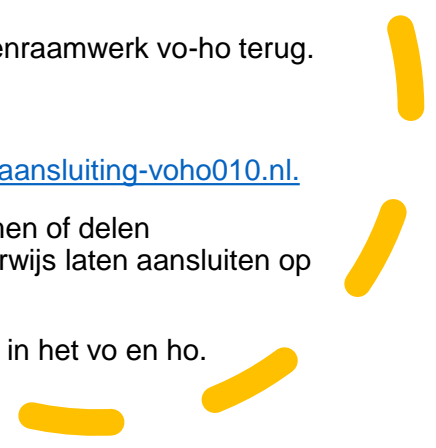
- Implementatie handleidingen profielwerkstuk – *Rowan Beijk-Huijgen*
- Digitaliseren materiaal Leerlinghandleiding Profielwerkstuk – *Rowan Beijk-Huijgen*
- Professionalisering docenten/MOOC – *Ellis Wertenbroek*

Aan de slag met profielwerkstuk!

Profielwerkstuk (PWS)

- PWS: het examen van de vaardigheden in het voortgezet onderwijs, maar ook de start van de onderzoeksvaardigheden in het hoger onderwijs.
- In het profielwerkstuk komen bijna alle vaardigheden uit het vaardighedenraamwerk vo-ho terug.
- Producten werkgroep Ho-vaardigheden/profielwerkstuk: (gratis) Leerlinghandleiding (projecthandleiding en werkboek) en Docentenhandleiding Profielwerkstuk havo en vwo. Te vinden via: www.aansluiting-voho010.nl.
- Doel: het PWS naar een hoger niveau tillen: materiaal integraal overnemen of delen toevoegen aan de eigen handleiding. Onderzoek(smodules) hoger onderwijs laten aansluiten op het PWS.
- De handleidingen zijn ontwikkeld in een samenwerking tussen docenten in het vo en ho.

- Vo-leerlingen maken kennis met de onderzoekslijn, -vaardigheden en -werkwijze in de propedeuse.
- Ze krijgen inzicht in hun eigen handelen en functioneren binnen een groep en er is aandacht voor persoonlijke ontwikkeling, studie- en beroepskeuze en h(b)o-vaardigheden.
- Van 'plat' materiaal naar een digitale tool.

Het materiaal bestaat uit:

- De **Projecthandleiding Profielwerkstuk**:
  - Deze is het **basisdocument** voor de leerling en bevat alle essentiële informatie die een leerling nodig heeft tijdens het maken van het profielwerkstuk.
  - Deze bevat een algemene beschrijving over hoe de leerlingen het PWS aan kunnen pakken. Met informatie over opdrachtomschrijving, beoordeling, projectaanpak en fasering van het profielwerkstuk.
- Het **Werkboek Profielwerkstuk**:
  - Dit is een **uitgebreid handboek** met diverse literatuur, werkvormen en opdrachten die de leerlingen op weg helpen bij het maken van het PWS. Zie ze als aanvullende hulpbronnen.
  - Het materiaal werkt volgens het just-in-time principe: de leerlingen gebruiken alleen die informatie die ze op een bepaald moment nodig hebben. Het is dus niet de bedoeling dat het gehele werkboek in een keer gelezen wordt.
  - De PWS-begeleider/school bepaalt welke opdrachten de leerling moet/kan maken.

PWS-fases

- Het gaat om de volgende fases:
  - Fase 1. Voorbereiding
  - Fase 2. Oriëntatie/verkenning;
  - Fase 3. Plan van aanpak/onderzoek opzetten
  - Fase 4. Onderzoeksuitvoering
  - Fase 5. Verslag en presentatie
  - Fase 6. Evaluatie en beoordeling
- Die fases zijn gebaseerd op het Rotterdams PWS-model (voor havo, ter voorbereiding op het hbo) en op de onderzoekscyclus (voor vwo, ter voorbereiding op de universiteit).

Samenhang fases Rotterdams PWS- model en de onderzoekscyclus

Profielwerkstuk	Onderzoekscyclus	Rotterdams PWS-model	Wat doet de leerling?
Fase 1: voorbereiding			inlezen over het profielwerkstuk en over onderzoek doen
Fase 2: oriëntatie/verkenning	verwonderen verkennen	oriëntatie brainstorm	een team en een onderwerp kiezen
Fase 3: plan van aanpak/onderzoek opzetten	onderzoek opzetten	plan van aanpak	vooronderzoek doen en de onderzoeksopzet en planning maken
Fase 4: onderzoeksuitvoering	onderzoek uitvoeren en concluderen	onderzoeksuitvoering gegevens analyseren gegevens uitwerken	het geplande onderzoek in theorie en praktijk uitvoeren
Fase 5: verslag en presentatie	presenteren	verslag presentatie	vastleggen en presenteren van de onderzoeksresultaten
Fase 6: evaluatie en beoordeling			Het proces en het profielwerkstuk evalueren en beoordelen

Projecthandleiding PWS concreet

- Onderzoek doen
- Onderzoek doen en PWS
- Voorbereiding hbo en wo
- Vaardigheden/competenties
- Team en begeleiding
- Fasering en tijdsbesteding
- Hulpmiddelen
- Houding en gedrag
- Leerdoelen
- Zes fases
- Deliverables na elke fase
- Informatie en opdrachten per fase
- Beoordeling en beoordelingsmomenten PWS
- Herkansing
- Extra onderscheiding

Projecthandleiding PWS: fase 2

Thema	Informatie	Deliverables
Overzicht van onderwerpen die je interesseren	Welke onderwerpen interesseren je? Wat kan je doen om tot een thema te komen?	Portfolio Voor havo: top 10 interessante onderwerpen Voor vwo: plan voor themakeuze
Een persoonlijk totaaloverzicht van het PWS-project met data	Wat is je globale PWS-planning?	Logboek globale planning profielwerkstuk
Persoonlijke leerdoelen waaraan je wil werken	Wat zijn je PWS-leerdoelen?	Logboek PWS-leerdoelen

Werkboek PWS: fase 2

Thema	Informatie	Opdrachten
<u>Onderzoek doen</u>	Wat is <u>onderzoeken</u> ?	☐ Bedenk wat je voor zelf hebt onderzocht.
	Hoe doe je onderzoek? (voor havo)?	☐ Bedenk wat je op school hebt onderzocht. ☐ Bedenk wat een professional onderzoekt.
	Hoe doe je onderzoek in het hbo?	
	Hoe doe je onderzoek? (voor vwo)	
	Wat zijn de competenties voor het hoger onderwijs?	☐ Breng je competenties in kaart.
<u>Introductie profielwerkstuk</u>	Wat is het profielwerkstuk?	☐ Bedenk wat je verwacht van het profielwerkstuk.
	Welke vragen heb je nog over het profielwerkstuk?	☐ Stel inhoudelijke en organisatorische vragen.
	Wat voor eindniveau wordt er van je verwacht?	☐ Zoek op hoe het profielwerkstuk wordt beoordeeld.
	Hoe leg je ideeën vast?	☐ Kies de vorm van je inspiratieboek.
	Hoe leg je je leerproces vast?	
	Hoe win je een prijs met je PWS?	☐ Bedenk hoe je profielwerkstuk in de prijzen kan vallen.

Voorbeelden van opdrachten fase 1: Vorbereiding

Opdracht: Bedenk wat je zelf hebt onderzocht

Denk eens na over de afgelopen week. Wat heb jij voor het laatst onderzocht?

Opdracht: Zoek op hoe het profielwerkstuk wordt beoordeeld

1. Als het goed is, heb je van je school een beoordelingsformulier voor je profielwerkstuk gekregen. Lees dat nu goed door en beantwoord de volgende vragen:
2. Welke onderdelen van het beoordelingsformulier begrijp je niet? Geef die onderdelen een gele kleur.
3. Waarin ben je al goed, wat zal je makkelijk afgaan? Kies drie onderdelen uit en geef die een groene kleur.
4. Waarin ben je nog niet zo goed, wat zal je dus moeten ontwikkelen? Kies drie onderdelen uit en geef die een roze kleur.

Opdracht: Bedenk hoe je profielwerkstuk in de prijzen kan vallen

Hoe denk je met een profielwerkstuk te kunnen winnen? Doe inspiratie op bij het [blog over prijzen winnen met je profielwerkstuk](#).

Opdracht: Bedenk wat voor profielwerkstuk bij je past

Laat je inspireren door profielwerkstukken van anderen.

Ga op zoek naar inspirerende voorbeelden van profielwerkstukken. Denk aan de [Ocean Cleanup](#) van Boyan Slat, het [onderzoek naar de invloed van chronotype op schoolprestaties](#) van Amy Pieper en Anne Siersema of profielwerkstukken in de vorm van [toneelstukken in het Frans](#).

Vind jij nog meer leuke voorbeelden? Neus bijvoorbeeld eens tussen deze [prijswinnende profielwerkstukken](#). Of denk terug aan werkstukken die je zelf hebt gemaakt of profielwerkstukken van de vorige examenklas als je bij de presentatie bent geweest.

Opdracht: Breng je competenties in kaart

Maak de (gratis) test van de hbo-vaardigheden: kiesactief.nl. Beantwoord de volgende vragen en vraag ook mensen die je goed kennen die vragen over jou in te vullen. Herken je deze uitkomsten bij jezelf?

De uitkomsten die ik herken zijn:

Ik ben het best in: .....

Ik ben het minst ervaren in: .....

Aan welke competenties kan ik werken bij het profielwerkstuk?

.....

Werk dit uit tot [persoonlijke leerdoelen](#) en neem die op in je portfolio.

Opdracht: Bedenk wat je verwacht van het profielwerkstuk

Beantwoord die vraag voor jezelf.

Het profielwerkstuk geeft me de kans om .....

Wat ik wil bereiken is .....

Waar ik tegen opzie is .....

Wat ik nodig heb om te slagen is .....

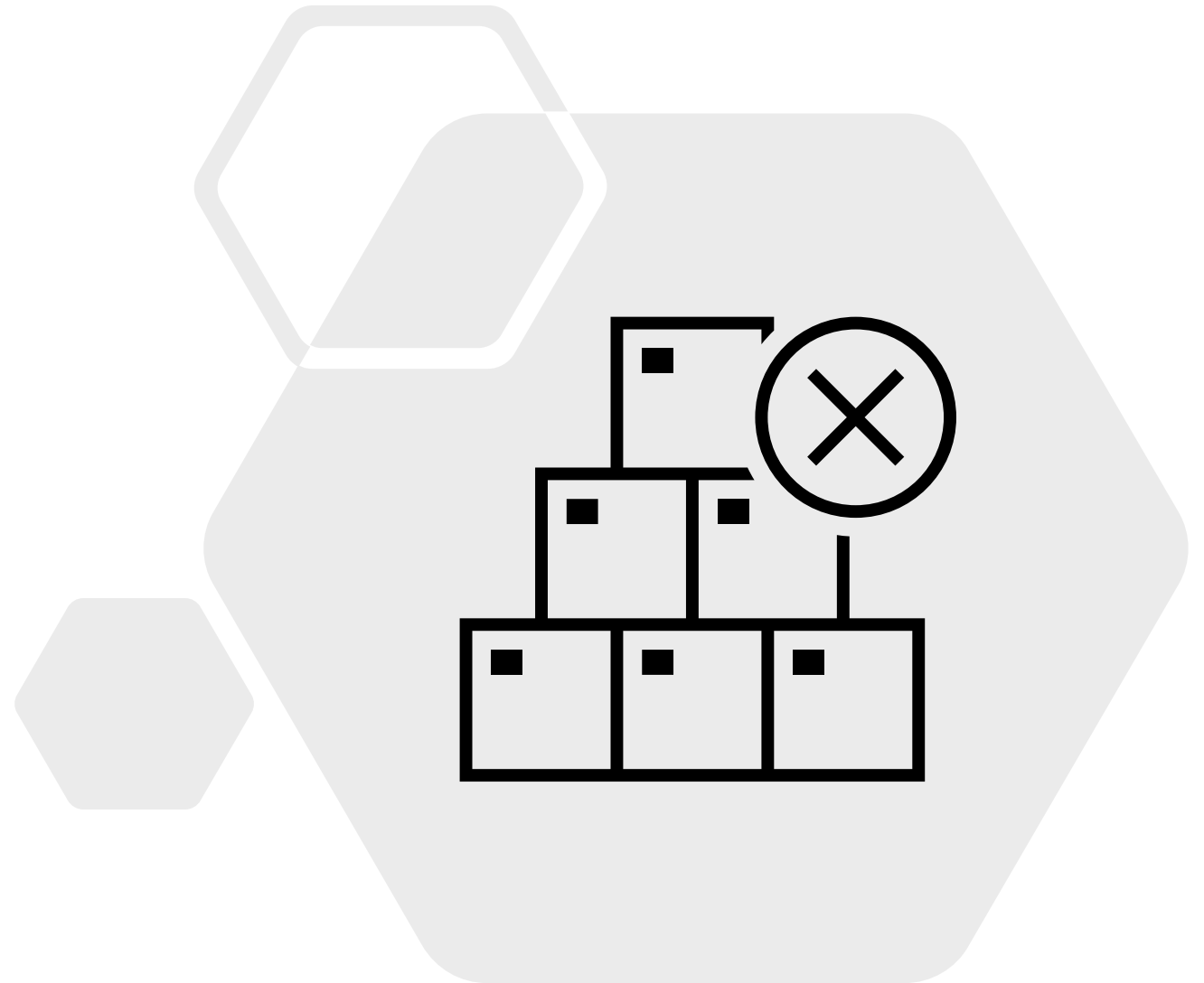
Een eerste reactie

DE PROJECTHANDLEIDING
HEEFT EEN/GEEN
MEERWAARDE, OMDAT...

HET WERKBOEK HEEFT
EEN/GEEN MEERWAARDE,
OMDAT...

Docentenhandleiding Profielwerkstuk

Per fase

[Docentenhandleiding
PWS \(zes katernen\)
| Aansluiting vo-hbo
Rotterdam
\(aansluiting-
voho010.nl\)](#)

Hoe ervaren leerlingen deze fase?

Wat kan jij doen als docent?

Begeleiding

Wat helpt leerlingen in deze fase?

Hulpmiddelen: voor leerlingen en docenten

Tips voor de voorbereiding van het docententeam

Portfolio en logboek

Monitoring en beoordeling

Hoe gaat het in het hoger onderwijs?

Bijlagen

Een eerste reactie

De Docentenhandleiding heeft
een/geen meerwaarde, omdat...

Met rubrics een PWS beoordelen

Doel sessie:

- Uitwisseling ervaringen (focus op *best practices*)
- Kennis maken met de rubrics uit de leerlingenhandleiding
- Samen in gesprek over de mogelijkheden van de rubrics & meedenken over mogelijke aanvullingen

Inventarisatie:

- hoe beoordeel je nu de profielwerkstukken?
- Schoolbreed? Op onderwijsniveau? Op sectieniveau?
- Welke positieve ervaringen heb je al met het werken met rubrics?

Thema's

Informatie

Opdrachten

Beoordelingsformulieren

Waarop worden mijn activiteiten beoordeeld?

Beoordelingsformulier Portfolio

Formulier inleververeisen PWS

Beoordelingsformulier PWS-verslag

Beoordelingsformulier presentatie

Bijzondere onderscheidingen

Thema's	Informatie	Opdrachten
<p>Beoordelingsformulieren</p> <p>Fase 1: voorlichting Fase 2: oriëntatie Fase 3: onderzoek opzetten Fase 4: onderzoeksuitvoering Fase 5: verslag en presentatie Fase 6: evaluatie en beoordeling</p> <p>Beoordeling op inhoud en proces.</p> <p>Beoordelingsformulier inhoud per fase anders. Beoordelingsformulier proces elke fase gelijk.</p>	<p>Waarop worden mijn activiteiten beoordeeld?</p>	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Beoordelingsformulier Portfolio <hr/> ☐ Formulier inleveren PWS <hr/> ☐ Beoordelingsformulier PWS-verslag <hr/> ☐ Beoordelingsformulier presentatie <hr/> ☐ Bijzondere onderscheidingen

Inleiding

Hallo, wij zijn Auteur 1 en Auteur 2. Wij hebben allebei het vak maatschappijwetenschappen in ons vakkenpakket zitten, dus we wilden graag een maatschappelijk onderwerp vinden voor ons profielwerkstuk en uitwerken. Ook wilden we een onderwerp waarover veel informatie te vinden is op internet en gaat over iets dat je dagelijks tegenkomt.

Roken is tegenwoordig een hype en komt vaak ter sprake in het nieuws. We vroegen ons af waarom mensen eigenlijk gaan roken terwijl iedereen weet dat het ongezond is.

Auteur 1 rookt zelf ook en begon met roken op school. Ze was nieuwsgierig toen ze vrienden van haar op school zag roken en die gaf de aanzet om ook zelf te gaan roken. Maar wat is het precies dat je uiteindelijk een roker wordt, terwijl het ongezond is? Voor ons reden genoeg om dieper op in te gaan. Zo kozen we ons onderwerp en kwamen tot een onderzoeksvraag.

Hoofdvraag

De hoofdvraag van ons profielwerkstuk is: Welke redenen hebben middelbare scholieren op onze school, het Wartburg College Guido de Brès te Rotterdam, om te gaan roken?

Deze onderzoeksvraag betekent ook dat we ons hebben beperkt. Voorafgaand aan de verdere uitwerking geven we aan dat we niet ingaan op:

- De gevolgen die de sigaret heeft op het milieu.
- De gevolgen van de sigaret op de wereldeconomie.
- Hoe de sigaret wordt gemaakt.
- De geschiedenis van de sigaret.

INHOUD – FASE 3

Formulering van de onderzoeksvraag

0 - 1 punt	De onderzoeksvraag is onvoldoende omdat deze gesloten is geformuleerd.
2 punten	De onderzoeksvraag is te weinig concreet en in deze vorm niet te beantwoorden.
3 punten	De onderzoeksvraag is voldoende concreet en te beantwoorden met onderzoek. De vraag kan nog wel wat specifieker geformuleerd worden.
4 punten	De onderzoeksvraag voldoet aan de vijf criteria van het SMART-principe.

Inleiding

Hallo, wij zijn Auteur 1 en Auteur 2. Wij hebben allebei het vak maatschappijwetenschappen in ons vakkenpakket zitten, dus we wilden graag een maatschappelijk onderwerp vinden voor ons profielwerkstuk en uitwerken. Ook wilden we een onderwerp waarover veel informatie te vinden is op internet en gaat over iets dat je dagelijks tegenkomt.

Roken is tegenwoordig een hype en komt vaak ter sprake in het nieuws. We vroegen ons af waarom mensen eigenlijk gaan roken terwijl iedereen weet dat het ongezond is.

Auteur 1 rookt zelf ook en begon met roken op school. Ze was nieuwsgierig toen ze vrienden van haar op school zag roken en die gaf de aanzet om ook zelf te gaan roken. Maar wat is het precies dat je uiteindelijk een roker wordt, terwijl het ongezond is? Voor ons reden genoeg om dieper op in te gaan. Zo kozen we ons onderwerp en kwamen tot een onderzoeksvraag.

Hoofdvraag

De hoofdvraag van ons profielwerkstuk is: Welke redenen hebben middelbare scholieren op onze school, het Wartburg College Guido de Brès te Rotterdam, om te gaan roken?

Deze onderzoeksvraag betekent ook dat we ons hebben beperkt. Voorafgaand aan de verdere uitwerking geven we aan dat we niet ingaan op:

- De gevolgen die de sigaret heeft op het milieu.
- De gevolgen van de sigaret op de wereldeconomie.
- Hoe de sigaret wordt gemaakt.
- De geschiedenis van de sigaret.

INHOUD – FASE 3

Afbakening van het onderwerp

0 - 1 punt	Er is geen (toelichting op de) afbakening opgenomen in het onderzoeksplan.
2 punten	De afbakening geeft weinig duidelijkheid over de grenzen van het onderzoek.
3 punten	Uit de afbakening wordt voldoende duidelijk welke richting de leerling kiest met de onderzoeksvraag.
4 punten	De afbakening geeft duidelijk weer wat de richting is van het onderzoek en wat daar niet onder valt. Waar nodig zijn gebruikte begrippen in de onderzoeksvraag nader gedefinieerd.

Bronnen.

Hieronder staan drie samenvattingen van relevante literatuurbronnen, waaronder één bron in de Engelse taal

- <https://www.nbcnews.com/health/health-news/vaping-juuling-are-new-smoking-high-school-kids-n881121> (Samenvatting Engelse bron) Because of the e-cigarette the amount of high school students smoking tobacco has dropped from 24% in 2011 to 20% in 2017. But even if they aren't smoking tobacco their still hooked on nicotine. A great fear is that in the next years the amount of high school students smoking e-cigarettes will rise. Federal officials are working harder, trying to prevent teenagers from using any tobacco product.
- <https://www.nu.nl/weekend/5294375/waarom-we-nog-niet-allemaal-gestopt-met-roken.html> Ondanks alle afschrikbare feiten over dat roken zo slecht is, is een groot deel nog niet gestopt met roken. De mensen die echt schrokken zijn ermee gestopt, maar andere die geen motivatie hadden om te stoppen met roken blijven daar mee doorgaan. Andere zijn nieuwsgierig naar roken en beginnen daardoor. Ook is de sigarettenprijs in Nederland nog niet zo schrikbarend hoog dat het onbetaalbaar wordt. De Nederlandse overheid neemt maatregelen tegen roken, zoals rookvrije schoolpleinen, afschrikwekkende plaatjes, rookvrije zones en sigaretten pakjes mogen vanaf 2020 niet meer in het zicht staan in de winkels.
- <https://www.binnenlandsbestuur.nl/bestuur-en-organisatie/nieuws/rotterdamoverweegt-roken-op-straat-te-verbieden.9593673.lynkx> Rotterdamse scholen hebben de gemeente Rotterdam gevraagd om straten rond de scholen rookvrij te maken. De gemeente wil het plan serieus nemen en er is goed over nadenken. Toch mag het plan niet gelijk worden ingesteld omdat er een hoop dingen bij komen kijken. Rotterdam wil zich sowieso al inzetten voor een Rookvrije Generatie. De afdeling Natuur- en Milieueducatie zijn al rookvrij.

INHOUD – FASE 3

Inlezen, samenvatten en vermelden van bronnen

0 - 1 punt	Er zijn geen samenvattingen van gelezen bronnen opgenomen in het onderzoeksplan.
2 punten	Er zijn minder dan 3 relevante literatuurbronnen samengevat en/of er is geen bron in het Engels aanwezig. De bronvermelding geschiedt niet volgens de regels.
3 punten	Er is een samenvatting aanwezig van drie gebruikte bronnen (één Engelstalige bron). Niet alle bronnen zijn literatuurbronnen/ relevant. De bronvermelding bevat kleine fouten.
4 punten	Uit de aanwezige samenvattingen van 3 relevante, correct vermelde literatuurbronnen (waarvan één Engelstalige), blijkt dat het koppel zich voldoende heeft ingelezen.

Er zijn veel inheemse volken die hun bijdrage hebben geleverd aan de hedendaagse Braziliaanse bevolking, maar de Tupi waren verreweg de belangrijkste. Toen de eerste Portugese ontdekkingsreizigers in de 16e eeuw aankwamen waren de Tupi het eerste volk dat uitgebreid kennismaakte met de nieuwelingen. Er trad al snel een proces van mestisatie op, het verschijnsel dat Portugese mannen veel kinderen bij inheemse vrouwen maakten. Dit verschijnsel werd door drie factoren sterk in de hand gewerkt: de meeste Portugese mannen hadden hun vrouw thuisgelaten toen ze op avontuur gingen; ten tweede was er in de Tupicultuur een verschijnsel dat nu onder de Portugese naam *Cunhadismo* bekendstaat, naar het woord *Cunhado*, zwager. *Cunhadismo* was een oude Tupitraditie om vreemdelingen in hun samenleving te doen integreren. De Tupi boden de Portugezen hun meisjes aan als echtgenotes, en als die daarmee instemden verkregen ze een sterke verwantschapsband met alle leden van de inheemse stam. Ten derde was bij de Tupi, net zoals bij de andere Zuid-Amerikaanse volken, veelwijverij zeer gebruikelijk, een gebruik dat door de katholieke kolonisten zeer fervent werd overgenomen. Dit had tot gevolg dat één Europese man tientallen inheemse vrouwen (*temericós*) kon hebben. De daarmee verworven inheemse schoonfamilie werd niet gezien als extra last maar werd gebruikt als een middel om arbeidskracht te werven. De Portugezen konden er vele *temericós* op na houden, en hadden diensgevolge vele inheemse "familieleden" die er makkelijk toe aangezet konden worden werkzaamheden voor de immigranten te verrichten. Als gevolg van dit proces ontstond een grote mestiezenbevolking, (de Mameluco) die na een paar generaties geheel Brazilië overheerste. Zonder het *Cunhadismo* had de Portugese kolonisatie nooit plaats kunnen vinden; er waren simpelweg te weinig Portugezen en Portugese vrouwen waren er al helemaal nauwelijks. De baarmoeders van de Tupi-vrouwen brachten een overheersing van Brazilië door een gemengd Europees-inheems volk tot stand, en consolideerden daarmee ook de Portugese invloed in dit gebied.

[https://nl.wikipedia.org/wiki/Tupi_\(volk\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Tupi_(volk))

INHOUD – FASE 4, Tekst en opmaak van het gemaakte werk

0 - 1 punt	2 punten	3 punten	4 punten
Het werk bevat slecht lopende zinnen, veel spellingsfouten en heeft een rommelige opmaak.	De tekst en opmaak bevatten regelmatig slordigheden zoals spellingsfouten en verschillende lettertypen.	Het werk maakt op het gebied van tekst en opmaak een verzorgde indruk. Hier en daar wel wat schoonheidsfouten.	Op de tekst en de opmaak van dit werk valt niets aan te merken.

INHOUD – FASE 4, Bronnen en bronvermelding

0 - 1 punt	2 punten	3 punten	4 punten
Er worden geen bronnen vermeld in de tekst. Ook is geen bijgewerkt bronnenboek aangeleverd.	Er worden geen bronnen vermeld in de tekst. Er ontbreken goede bronnen in het bronnenboek en/of de bronvermelding is niet correct.	Er worden bronnen vermeld in de tekst. Het bronnenboek bevat voldoende goede bronnen die op de juiste manier zijn vermeld.	In de tekst worden op correcte wijze bronnen vermeld. Het bronnenboek bevat goede bronnen die op de juiste manier zijn vermeld.

6.4 Antwoord op de onderzoeksvraag

Wat maakt Goudswaard aantrekkelijk om te wonen?

- Ten eerste de unieke natuurgebieden aan de rand van Goudswaard. Omdat deze gebieden zich onderscheiden van andere natuurgebieden en niet vaak voorkomen, wordt dit gezien als een bijzonder kenmerk van Goudswaard. Door de verschillende wandel- en fietspaden en vogelkijkhutten is het ook voor de mens toegankelijk en aantrekkelijk.
- Omdat Goudswaard een klein dorp is met relatief weinig inwoners, heeft dat invloed op de sfeer. Er is niet veel verkeer en ligt niet langs een snelweg of treinspoor. Hierdoor ontstaat een rustige sfeer.
- Costa del Spui, een zwemgelegenheid, is een pullfactor van Goudswaard. Het is een voorziening die je bijvoorbeeld niet in de stad hebt.
- Doordat er in buiten de bebouwde kom de grootste leeftijdsgroep boven de 45 jaar is, is het daar rustig. Zij zijn grotendeels aan het werk of in en om hun huis en veroorzaken meestal geen onrust.
- In de bebouwde kom is het grootste percentage van de woningen koopwoning. Dit fysieke kenmerk beïnvloedt de sociale leefbaarheid. Men voelt zich verantwoordelijk(er) voor de woning en woonomgeving, i.t.t. tot huurwoningen.
- De veiligheid in Goudswaard is bijna maximaal. Er vinden zeer weinig misdrijven plaats en men voelt zich over het algemeen veilig. Hierdoor voelen mensen zich op hun gemak in een dorp en voelt men zich sneller thuis.
- Verenigingen en buurtvoorzieningen worden goed bezocht. Dit zorgt voor een sterke sociale cohesie. Hoe meer men met dorpsbewoners een gezamenlijke activiteit bezoekt, hoe sterker de sociale cohesie.
- Er woont voornamelijk blank volk, dus een groot percentage met Nederlandse nationaliteit. Dit zorgt voor een meer samenhang, doordat mensen met dezelfde nationaliteit meer raakvlakken hebben.

INHOUD – FASE 5

Conclusie en aanbevelingen

0 - 1 punt	Er is nauwelijks sprake van een conclusie. De aanbevelingen hebben weinig betrekking op het onderzoek.
2 punten	De conclusie is te beperkt/onduidelijk geformuleerd. De aanbevelingen zouden beter uitgewerkt kunnen worden.
3 punten	De conclusie bevat een antwoord op de hoofdvraag. De geformuleerde aanbevelingen vloeien voort uit de conclusie. Beide elementen zouden wel iets duidelijker geformuleerd kunnen worden.
4 punten	De conclusie geeft een helder en krachtig antwoord op de hoofdvraag. Daaruit volgen duidelijke aanbevelingen.

Conclusie

Wij hebben onderzoek gedaan naar wat voor invloed de globalisering heeft op de verandering van de cultuur van de stammen in het Amazonegebied.

Globalisering heeft een grote rol op de cultuur van de inheemse stammen. Veel landen zijn zich sneller en beter gaan ontwikkelen door de globalisering. Dit is te zien op economisch, politiek en cultureel gebied. Helaas gaat dit ten koste van inheemse stammen. Hun leefgebied wordt steeds kleiner waardoor ze steeds sneller in aanraking komen met de moderne wereld en ontstaat er cultuurvervaging.

Er bestaan veel verschillende stammen in het Amazonegebied, zoals de Guarani en Tupi. Ze hebben allemaal een andere cultuur maar deze verschillen weinig van elkaar. Veel van deze stammen worden bedreigd door bijvoorbeeld houthakkers. Ze hakken grote delen weg van het Amazonegebied voor de handel met het buitenland. Hierdoor wordt het leefgebied van de stammen steeds kleiner. Andere bedreigingen zijn veeboeren, bosbranden en andere stammen.

Ook zijn er in het Amazonegebied veel delfstoffen, waardoor het voor bedrijven aantrekkelijk is om zich daar te vestigen en worden er daarom veel wegen aangelegd in het regenwoud. Hierdoor ontstaat er versnippering van het Amazonegebied en komt de moderne wereld dichterbij.

INHOUD – FASE 5

Conclusie en aanbevelingen

0 - 1 punt	Er is nauwelijks sprake van een conclusie. De aanbevelingen hebben weinig betrekking op het onderzoek.
2 punten	De conclusie is te beperkt/onduidelijk geformuleerd. De aanbevelingen zouden beter uitgewerkt kunnen worden.
3 punten	De conclusie bevat een antwoord op de hoofdvraag. De geformuleerde aanbevelingen vloeien voort uit de conclusie. Beide elementen zouden wel iets duidelijker geformuleerd kunnen worden.
4 punten	De conclusie geeft een helder en krachtig antwoord op de hoofdvraag. Daaruit volgen duidelijke aanbevelingen.

Met rubrics een PWS beoordelen

Welke mogelijkheden zie jij voor werken met rubrics bij jou op school?

Aan welke eisen moeten de rubrics voldoen om ze voor jou bruikbaar te maken?

Vooruitblik

- a. Implementeren handleidingen (Docenten- en leerlinghandleiding) in de klas: elke school doet dat op haar eigen manier
- b. Digitale tool: digitaliseren Leerlinghandleiding Profielwerkstuk
- c. professionalisering PWS-begeleiders/team (MOOC), gebaseerd op de handleidingen

Implementatie

Scenario's

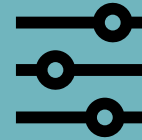
Docenthandleiding en projecthandleiding van samenwerkingsverband 1 op 1 overnemen en aanvullen met selectie werkvormen uit het werkboek.

Nieuwe leerling- en docenthandleiding maken passend bij de eigen school, op basis van de stukken van het samenwerkingsverband.

Eigen leerling- en docenthandleiding aanvullen, aanpassen of uitbreiden aan de hand van de stukken van het samenwerkingsverband.

Werkvormen uit het werkboek van het samenwerkingsverband gebruiken als keuzeopties om differentiatie aan te brengen in de begeleiding van individuele leerlingen.

Ondersteuning aanvragen vanuit het samenwerkingsverband om PWS traject naar een hoger niveau te tillen.

Andere suggesties

Opdracht

Ga in gesprek over hoe jij deze materialen wilt gebruiken bij jou op school.

Digitale tool

Overzichtspagina

Fase 1 Vorbereiding		Ik wil meer weten over wat het PWS is en wat er van mij verwacht wordt.
Fase 2 Oriëntatie / verkenning		Ik wil meer weten over hoe ik een thema kies en een onderzoeksvraag maak.
Fase 3 Plan van aanpak / onderzoek opzetten		Ik wil meer weten onderzoeksvormen en het onderzoeksplan.
Fase 4: Onderzoeksuitvoering		Ik wil meer weten over hoe ik mijn onderzoek kan uitvoeren,
Fase 5: Verslag en presentatie		Ik wil meer weten over hoe ik mijn PWS moet schrijven en hoe ik mijn presentatie geef.
Fase 6: Evaluatie en beoordeling		Ik wil meer weten over hoe mijn PWS beoordeeld wordt

Checklist per fase

Checklist orientatie en verkenning

- Ik ga een thema kiezen
- Ik ga een onderzoeksvraag maken
- Ik ga deelvragen maken
- Ik ga hypothesen opstellen
- .....
- .....
- .....

vorige

help

volgende

* Onderstreepte begrippen zijn doorgelinkt naar de betreffende pagina

Overzichtspagina per fase

Fase 2: Oriëntatie en verkenning

Ik wil meer weten over een thema kiezen. ⓘ

Korte omschrijving van de fase oriëntatie en verkenning. Met een stappenplan wat er in deze fase ingeleverd moet worden. In deze korte samenvatting kan je op onderstreepte woorden klikken om meer te lezen over dat onderdeel.

Inhoud

Een thema kiezen ⓘ

Een onderzoeksvraag maken ⓘ

Deelvragen maken ⓘ

Hypothesen maken ⓘ

help

Tips en trucs in deze fase ⓘ

Deliverables in deze fase ⓘ

Templates voor deze fase ⓘ

Voorbeelden & Inspiratie ⓘ

Proces begeleiding ⓘ

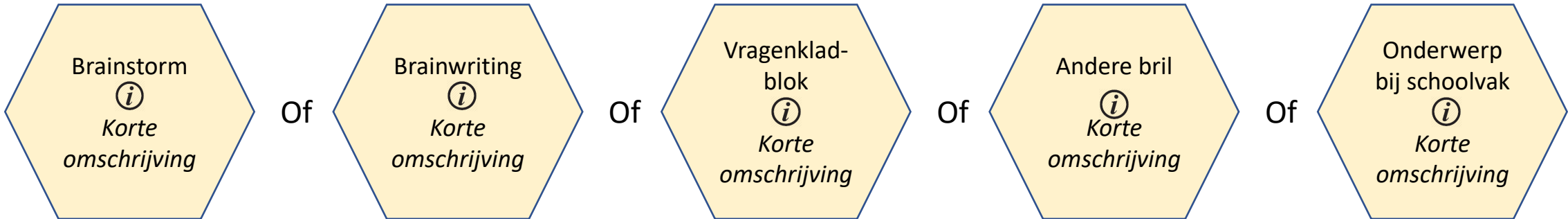
vorige

volgende

Digitale tool

Een thema kiezen
Kies 1 of meerdere werkvormen om een thema te kiezen.

Digitale tool

Fase 1

Fase 2

Fase 3

Fase 4

Fase 5

Fase 6

Andere bril

Opdracht: Stel vragen vanuit een ander perspectief

Bekijk het thema eens vanuit een ander perspectief en stel daar nieuwsgierige vragen bij. Een ander perspectief kan bijvoorbeeld zijn: een bepaald beroep of een bepaalde persoon, cultuur, periode of plaats. Wat voor nieuwsgierige vragen kan je stellen vanuit dat perspectief?

Voorbeeld: perspectieven op gezondheid

Hoe bekijk je een thema als gezondheid vanuit andere perspectieven? Bijvoorbeeld door eens te kijken met de bril van verschillende beroepen. Daardoor komen er vragen in je op als: Zijn mensen met een beroep met veel lichamelijke inspanning gezonder dan mensen die altijd op kantoor zitten? Wat doet een gemeenteambtenaar om mensen gezond te houden? Wat voor preventieve maatregelen neemt een huisarts om mensen gezond te houden?

Je kiest een ander perspectief: culturen. Dan vraag je je weer andere dingen af: Hoe zien verschillende culturen gezondheid? In welke cultuur bewegen mensen het meest? Welke cultuur heeft het beste voedingspatroon?

Ligt je interesse meer bij een natuurkundig onderwerp? Dan kan je onderzoek doen naar medische toepassingen van radioactieve straling.

Nieuwsgierige vragen:	Gesteld vanuit dit perspectief:
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	
7.	
8.	
9.	
10.	

vorige

help

volgende

Checklist per fase

Fase 1

Fase 2

Fase 3

Fase 4

Fase 5

Fase 6

Checklist orientatie en verkenning

- Ik heb een thema gekozen
- Ik heb een onderzoeksvraag gemaakt
- Ik heb deelvragen gemaakt
- Ik heb hypotheses opgesteld
- Mijn onderzoeksvraag en deelvragen zijn goedgekeurd door mijn begeleider.
- .....
- .....
- .....

vorige

help

volgende

* Onderstreepte begrippen zijn doorgelinkt naar de betreffende pagina

Proces pagina

Groepswerk

Groepje
kiezen

Teamrollen

Samen-
werken

Logboek

Wat is een
logboek

Een logboek
maken

Een logboek
bijhouden

Voortgangsgesprekken

1e gesprek

2e gesprek

3e gesprek

help

Droombeeld

- Inlogmogelijkheden zodat leerlingen kunnen samenwerken en de docent het werk in de tool kan beoordelen
- Alertmeldingen voor leerlingen die aangeven of ze goed op weg zijn.
- School kan plannen en deadlines klaarzetten
- Rubrics kunnen in de tool worden ingevuld.

Opdracht

Beantwoord in de break-outroom de volgende vragen:

- Hoe moet de tool eruit zien?
- Aan welke eisen moet de tool voldoen?
- Hoe zou jij de tool willen inzetten bij de begeleiding van je leerlingen?

MOOC

Massive Open Online Courses

Grove planning

- Stap 1: inventariseren inhoud en vorm en komen tot een grove indeling (januari 2022)
- Fase 1, 2 en 6: 1e versie (april 2022)
- Fase 1, 2 en 6: definitieve versie (juni 2022)
- Fase 3, 4 en 5: 1e en definitieve versie (najaar 2022)

Afspraken en afsluiting

Werkgroep Ho-vaardigheden/Profielwerkstuk-
doorlopende leerlijn onderzoeksvaardigheden:

Rowan Beijk-Huijgen: rowan.huijgen@eur.nl

Ellis Wertenbroek: e.j.m.wertenbroek@hr.nl

